

M. Saim UYSAL

Görev zararları ve bütçe kısıtı

8.2.2019

Görev zararları ile ilgili rakamlar açıklanınca kamuoyunda konu tartışılmaya başlandı. Özellikle kamu bankaları Ziraat Bankası ve Halk Bankasının görev zararları dikkati çekti. Her iki bankanın 2017 yılı görev zararı toplam 3.2 milyar TL iken 2018 yılında 3.6 milyar TL olarak gerçekleşti. Kamu iktisadi teşekkülleri ile kamu bankalarından 2018 yılında Merkez Bankası hariç temettü geliri de elde edilemedi.

Görev zararı nedir? Konuyla ilgili olanların bildiği üzere kamu iktisadi teşebbüsleri ile kamu bankalarına verilen görevlendirmeler nedeniyle ortaya çıkan zararlara görev zararı deniliyor. Amaç, Ziraat Bankasının asıl görev alanı olan Tarımla uğraşan çiftçiler ile Halk Bankasının görev kapsamında olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi amacıyla genel olarak piyasa maliyetlerinin altında düşük bir faizle kredi yoluyla desteklenmesidir. Bu desteklemenin sonucu toplumsal fayda sağlanıyor, üretim artıyor, refah standardı yükseliyor, gelir dağılımı bozukluğu azalıyor ve kriz ortamlarındaki resesyon riskleri ortadan kalkıyorsa kesinlikle faydaları maliyetinden fazla demektir.

Kamu iktisadi teşekkülleri ile kamu bankalarına söz konusu görevlendirmeler nedeniyle oluşan görev zararlarının biriktirilmeyip belli bir plan dahilinde ödenmesi gerekir. Aksi halde kamu borcu miktarı bu zararlar kadar artacaktır ki 2000 yılından önce yapılanları hatırlayacak olursak bankacılık sistemini krize sokan nedenlerden birinin de birikmiş ödenmeyen görev zararlarının banka bilançoları içindeki büyüklüğüydü.

Yaşadığımız ekonomik sıkıntıların çözümünde dikkat etmemiz gereken en önemli parametre “sıkı maliye ve para politikası” uygulamasıdır. TEPAV, (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı) Türkiye'nin maliye politikasını gevşetme sınırları konusunda bir araştırma yayınladı. Bu araştırmadan anlıyoruz ki kamu borcunun GSYH ya oranını (bugün itibarıyla %30 küsurlarda olan) yükseltici eylemlerden kaçınmamız gerekiyor. Maliye politikasını kontrolsüz gevşetici adımlar, kriz ortamından uzaklaşmamızı önlediği gibi kaynak dağılımının rasyonalitesini de bozuyor.

Gerek önümüzdeki yerel seçimler nedeniyle yapılan popülist harcamaların büyümesi, gerekse reel sektör ve finans sektörünün kur

şoku nedeniyle bozulan bilançolarının düzeltilmesi nedeniyle oluşacak yüklerin gerçekleşmesi kamunun maliyetlerini oldukça arttıracak ve maliye politikası alanının genişlemesini sınırlandıracaktır.

Görev zararlarının miktarları henüz tehlikeli boyutlarda değildir. Ancak bu zararların dikkatle izlenmesi ve Hazinesinin bu zararları ödemede gecikmemesi, görev zararlarının gerek idari gerekse yargısal denetimlerinin etkin yapılması önem taşımaktadır. Diğer bir husus ise görev zararı oluşturacak alanların rasyonel belirlenmesinin önemidir. Futbol kulüplerinin borç yapılandırılmasından doğan görev zararının ne çiftçi, ne KOBİ ne de dar gelirli kitlelerin refah seviyesini arttırmamasına yönelik bir sonucu yoktur. Yine aynı şekilde YİD yöntemiyle yapılan kamu garantili projelerin desteklenmesi ile ilgili kredilerin finansmanından doğan görev zararları da gittikçe rasyonellikten uzaklaşmaktadır.

Görev zararlarının nihai safhada bir bütçe gideri, dolayısıyla vatandaşın üzerinde vergi yükü doğuracağını da bilerek sadece ekonomiyi rahatlatacak, çiftçi ve KOBİleri destekleyecek, üretim ve verimliliği arttıracak alanlarda görev zararı oluşmasına izin vermeliyiz. Son günlerde hükümet yetkilerinin ifade ettiği sera üreticileriyle ilgili destekleme bu anlamda güzel bir örnektir.

Görev zararı dahil kamu harcamalarının aşırı artışını önlemenin yegane yolu “Bütçe Kısıtı” uygulamasının getirilmesidir. Kamu harcamalarına ya anayasal ya da bütçe yasasıyla bir üst sınır (Bütçe Kısıtı) konmalıdır. Faiz dışı fazla hedefi kamu giderlerinin sınırlandırılması için yeterli bir araç olmamaktadır.